26-årige Armin ventede i tre måneder på at få visum til Danmark, men forgæves. Han besluttede så at forsøge sig illegalt.

Han nåede aldrig til Danmark

Efter tre års krigshelvede i Bosnien-Hercegovina besluttede den 26-årige Armin at flygte, men mødet med den 'civiliserede verden' ødelagde hans nerver og slukkede viljen til livet. Her er moderens beretning om sønnen

Af Narcisa Vucina

men med hendes montenegrinske mand. Armin er mad og penge med til dem. Sarajevo var fyldt med flygtninge.

I slutningen af 92 var det tydeligt at ikke-serbere havde problemer i Trebinje. Muslimerne blev mobiliseret og tvunget til at deltage på serbisk side i angrebene mod Dubrovnik. Andre muslimer blev chi-

kone besluttede at forlade Sarajevos helvede.

Efter at have samlet de nødvendige papirer kom de til Zagreb. Armin skulle have visum for at besøge sin mor, eller for at blive accepteret som flygtning. Derfor opsøgte han det danske visumkontor. I Zagreb fandt de ud af at

at rejse illegalt til Danmark, alene. I slutningen af september lykkedes det ham at komme til Slovenien. Her betalte han 1000 DM for at blive kørt til Østrig sammen med andre flygtninge. Men de blev snydt, og i stedet kørt til den slovenske grænseby Jesenice og efterladt i en skov. Så måtte de selv krydse grænsen til Østrig.

Armin forsøgte at gå over grænsen tre gange, men blev hver gang taget af de østrigske grænsevagter. Den tredje gang kørte politiet ham tilbage til Jesenice. Her besluttede Armin at gå over grænsen på sin egen måde. Det skrev han i sit afskedsbrev til dem han elskede.

Han nåede aldrig til Danmark

Efter tre års krigshelvede i Bosnien-Hercegovina besluttede den 26-årige Armin at flygte, men mødet med den 'civiliserede verden' ødelagde hans nerver og slukkede viljen til livet. Her er moderens beretning om sønnen

Af Narcisa Vucina

Hans mor er flygtning og narkoselæge. Hun sidder på sin seng og læser dansk. Ved siden af står en anden kvindes seng. Med hende deler hun et lille værelse på et flygtningecenter på Fyn. Med den anden kvinde deler hun også en lille køkkenplads og et toilet. De er heldige, for i de fleste flygtningecentre er der mange om ét køkken og ét toilet. Dagligstuen deler de med andre bosniske og hercegovinske flygtninge, der bor i stuen i et toetages elementbyggeri.

Det er først efter den nye bosnierlov blev vedtaget, at hun for alvor kan kaste sig over det danske tungemål. I to år kunne hun ikke lære så meget, fordi hun ligesom mange landsmænd var under den berygtede paragraf 15.

En køn ung mand

Over moderens seng er der et billede af en køn ung mand. Det er hendes søn Armin. Han spiller guitar. Moderen kan altid høre hans sang. Sangen forfølger hende, vækker hende midt om natten, åbenbarer sig for hende, trænger ind i hendes dybeste blodkar. Ofte kigger hun på billedet, smiler, taler til det, eller lader en tåre glide ned over sin rynkede kind.

Hun har svært ved at tale om sønnen. De boede i byen Trebinje i den østlige del af Hercegovina, 20 kilometer fra Dubrovnik. Sammen med hendes montenegrinske mand. Armin er fra hendes tidligere ægteskab.

Armin studerede turistøkonomi i Dubrovnik, men lige inden krigens udbrud boede han i Trebinje sammen med sin familie.

Soldatersange

I foråret og sommeren 91 indkaldte den daværende jugoslaviske hær mange reservesoldater, både unge og ældre. Der var store koncentrationer af soldater i Trebinje-området, tæt ved den kroatiske grænse.

– Min søn var reservesoldat indtil de serbiske og montenegrinske soldaters nationalistiske udskejelser blev uudholdelige for ham, fortæller Armins mor. Han blev chikaneret, soldaterne sang de serbiske nationalistiske sange, drak sig fulde, og var ubehagelige. Min søn kunne heller ikke holde ud at se tjetniksymbolerne på uniformerne, og deres lange skæg. Han kunne ikke forstå at sådan noget foregik i en hær, der stadig kaldte sig den jugoslaviske folkehær. Han ville ikke være med i en sådan hær. Derfor flygtede han til sin fødeby Sarajevo, sammen med sin kæreste, som han senere blev gift med. I Sarajevo var krigen ikke startet endnu.

Mad og penge

– Jeg besøgte Armin i Sarajevo lige til begyndelsen af april 92, da serberne startede angrebene. Jeg havde mad og penge med til dem. Sarajevo var fyldt med flygtninge.

I slutningen af 92 var det tydeligt at ikke-serbere havde problemer i Trebinje. Muslimerne blev mobiliseret og tvunget til at deltage på serbisk side i angrebene mod Dubrovnik. Andre muslimer blev chikaneret, dræbt, eller ført til det berygtede fængsel i Bileca. Da serberne i januar 93 nedbrændte en berømt muslimsk bygning og en 300 år gammel moske, drog flere tusinde muslimer på flugt. Jeg flygtede selv fra Trebinje 30. januar. Først til den montenegrinske del af Sandzak, hvor muslimerne er i flertal. Fra Montenegro blev der arrangeret rejser til andre lande. Jeg betalte 300 DM, og landede tilfældigvis i Danmark i marts 93.'

Sarajevos helvede

Men Armin og hans kone måtte igennem Sarajevos helvede. Faren lurede på hvert gadehjørne og i hvert hus. De sultede, frøs, manglede vand, strøm og meget andet. Men i ethvert onde er der også noget positivt. Krigen lærte Armin at klare sig. Han var en kunstnersjæl, han elskede musik, han sang og spillede guitar, han elskede at fotografere. I Sarajevo lærte han at skabe noget ud af ingenting. Han spiste græs, lavede et 'komfur' af en dåse, brugte papir som brænde, var tolk for udenlandske journalister ...

Men Armin fik mere og mere lyst til at prøve at spise sig mæt, at gå i bad, at leve uden den evige frygt, at se 'civiliserede' mennesker. Og han ville se sin mor. Armin og hans kone besluttede at forlade Sarajevos helvede.

Efter at have samlet de nødvendige papirer kom de til Zagreb. Armin skulle have visum for at besøge sin mor, eller for at blive accepteret som flygtning. Derfor opsøgte han det danske visumkontor. I Zagreb fandt de ud af at deres visum til Kroatien udløb om tre dage. Derefter måtte de skjule sig. Frygten tog igen plads i Armins hjerte. De boede under trange kår, for det meste sammen med andre flygtninge, som heller ikke havde penge eller mad nok til at kunne klare sig i den kroatiske hovedstad.

–Det var et hårdt liv. Jeg sendte dem penge, som jeg havde lånt, og Armins svigerforældre sendte også penge til dem. Jeg holdt op med at ryge for at spare penge.

Dagene gik. Ugerne gik. I tre måneder, fra juni til september, ventede Armin på at få visum til Danmark. Men det danske kontor i Zagreb afviste ham. De ansatte havde endda sagt til ham, at han godt kunne vende tilbage til Sarajevo, fordi Sarajevo var et sikkert sted.

Armins kone forsøgte at få visum til Sverige. Men hun blev også afvist. Først nogle måneder senere nåede hun endelig Sverige.

De kunne heller ikke få visum til USA. Alle døre var lukkede. Armins tro på den 'humane og civiliserede' verden begyndte at knække. Ved mødet med 'de civiliserede og humane' mennesker, som han havde tiltro til, fik min søn dårlige nerver og mistede viljen til livet.

De blev snydt

Til sidst besluttede Armin at rejse illegalt til Danmark, alene. I slutningen af september lykkedes det ham at komme til Slovenien. Her betalte han 1000 DM for at blive kørt til Østrig sammen med andre flygtninge. Men de blev snydt, og i stedet kørt til den slovenske grænseby Jesenice og efterladt i en skov. Så måtte de selv krydse grænsen til Østrig.

Armin forsøgte at gå over grænsen tre gange, men blev hver gang taget af de østrigske grænsevagter. Den tredje gang kørte politiet ham tilbage til Jesenice. Her besluttede Armin at gå over grænsen på sin egen måde. Det skrev han i sit afskedsbrev til dem han elskede.

Grænsen

– Han mistede håbet om nogen sinde at mødes med os han elskede.

Armin nåede sin egen grænse. Først på den grænse forsvandt hans frygt, men også dem han holdt af. Den 'civiliserede' verden blev tilbage. Han kunne ikke mere blive skuffet og såret.

Lørdag 24. september tog Armin sit eget liv. En måned før sin 27 års fødselsdag.

Hans mor nåede ikke frem til begravelsen. Hun kom to dage senere og så Armins grav på den smukke kirkegård seks kilometer fra den grå og triste by Jesenice.

Ved siden af billedet af Armin med guitaren hænger et andet billede på moderens værelse på Fyn. Et billede af Armins grav. Armins mor vander blomsterne på graven hver dag. Med sine tanker. Ved siden af hendes danske lærebog er der en videokassette med Armin, der spiller og synger sin sang. Nogle gange gør den ondt, og minder om den verden vi lever i. Engang imellem flygter sangen til månen og finder fred der.

Narcisa Vucina er fra Sarajevo. Hun er magister i engelsk, har boet i Danmark i mange år og arbejdet i bl.a. Danmarks Radio og på Københavns Universitet